
FRI ÅRSBERETNING 2017

Foreningen af
Rådgivende Ingeniører
FRI

FORANDRING, VÆKST, PRODUKTIVITET OG INNOVATION

FORNYELSE OG RESULTATER

I 2017 ændrede vi en 50 år gammel historisk grundpille i FRI. Vi foretog en nødvendig ændring af FRI's forsikringsordning – fra en obligatorisk og kollektiv ordning til et frivilligt tilbud, hvor rammen er forhandlet af FRI. Der har været udfordringer og debat, men summen er, at langt hovedparten af FRI's medlemsvirksomheder har taget godt imod den nye model. Det bekræftede den medlemstilfredshedsundersøgelse, som vi gennemførte i efteråret 2017.

At FRI giver medlemsvirksomhederne adgang til et forsikringsprodukt, der matcher branchens behov, er blot én af mange vigtige medlemsservices fra FRI. Ud over services, har FRI i særlig grad rollen at påvirke rammevilkårene for rådgivende ingeniørvirksomheder gennem indflydelse. Tre hovedoverskrifter har sat retningen i 2017: Vækst, produktivitet og innovation.

VÆKST – KRÆVER FLERE OG DYGTIGERE MEDARBEJDERE

Flere og bedre medarbejdere er essentielt for at understøtte branchens vækst. Det var derfor vigtigt, at FRI's direktør blev udpeget til at deltage i regeringens strategigruppe for en national naturvidenskabsstrategi. Ambitionen med arbejdet var, at naturvidenskab og teknologisk forståelse skal styrkes gennem hele uddan-

nelsessystemet og i samfundet generelt. Et vigtigt resultat er bl.a. lanceringen af en national teknologipagt i foråret 2018. Jeg forventer, at den vil løfte branchens adgang til arbejdskraft på lang sigt og dermed understøtte væksten. Dette er et af mange eksempler på, at FRI og DI har arbejdet sammen om at løfte en central dagsorden.

PRODUKTIVITET – KRÆVER BALANCERET AFTALEGRUNDLAG

Et vigtigt bidrag til forbedring af branchens produktivitet har været forhandlingerne om det kommende ABR. Målet er et balanceret aftalegrundlag, det er centralt for alle branchens virksomheder, uanset om de arbejder inden for byggeri, infrastruktur, forsyning, industri eller natur og miljø. Forhandlingerne peger i retning af, at vi vil skulle arbejde under helt nye vilkår, med langt mere fokus på "leverancen", og vi kommer til at påtage os større ansvar. Til gengæld får vi et nyt anerkendt, ensartet aftalegrundlag, vi får større klarhed om, hvilke ydelser kunden har bestilt, og vi får en fast ansvarsbegrænsning. Forhandlingerne afsluttes først senere i 2018.

INNOVATION – EKSPERTVIDEN SKABER INNOVATION I DANMARK

Hvordan styrker vi innovation og nytænkning? Det var afsættet for FRI's rapport: *Fremtidens forsyning 2035 – fire mulige scenarier*. I disse år er forsyningssektoren under forandring, og sektoren har stor politisk bevågen-

hed. FRI og branchen er uafhængige af andre interesser, og vi har stor ekspertviden om forsyningssektoren i Danmark og i udlandet. Denne position er unik. Efter lanceringen af vores rapport har vi tydeligt mærket, at FRI har en stemme, som beslutningstagere, politikere og embedsmænd har savnet i debatten. Det giver indflydelse.

ØVRIGE HØJDEPUNKTER FRA ET TRAVLT ÅR

Det var blot tre centrale højdepunkter fra 2017, hvor vi som branche gennem FRI har fået indflydelse på vores rammevilkår. I vil kunne læse om flere af FRI's vigtige dagsordener i denne årsberetning. Der er dog enkelte, ud over de nævnte, som jeg finder særligt nævneværdige: Vores værtskab for EFCA Conference 2017; arbejdet med BR 18 og certificeringsordningen for rådgivere; påvirkningen af energiselskabernes energispareindsats (ESO) og, ikke mindst, at vi bag linjerne konstant har arbejdet på at skabe en god *alignment* mellem FRI og DI, så vi som branche får størst mulig værdi af vores tilknytning til DI.

STRATEGI 2021: VÆRDISKABELSE FOR ALLE

Interessevaretagelsen og den politiske indflydelse har stået centralt i 2017 – og det har vores medlemsservice også. I den kommende FRI-strategi indarbejder vi yder-

ligere en række af de input, vi fik i medlemstilfredshedsundersøgelsen. Målet er værdiskabelse for **alle** medlemsvirksomheder. Som bestyrelse lægger vi op til en ny strategi, sammensat af fire elementer: Interessevaretagelse, netværk, medlemsservices samt en styrkelse af identiteten og stoltheden af at være uafhængig rådgiver. Den nye strategi ruster FRI til at være en stærk platform for rådgiver- og ingeniørvirksomheder, særligt med øje for den brancheudvikling vi kan forvente i de kommende år.

TAK FOR TRE GODE ÅR SOM FORMAND

Ved den kommende generalforsamling udløber min tid som formand for FRI. Jeg ser tilbage på tre gode år, hvor jeg sammen med dygtige kolleger i FRI's bestyrelse og kompetent støtte fra FRI's sekretariat har kunnet gennemføre en forandringsproces i FRI, så vi som medlemsvirksomheder får mere value for money ud af medlemskabet. Det har også været tre år, hvor jeg har fået et godt indblik i FRI's politiske arbejde, samarbejdet med DI og det nordiske, europæiske og globale arbejde, som FRI, gennem Rinord, EFCA og FIDIC, også står for. Det har været tre år, hvor branchen har oplevet vækst i omsætning, beskæftigelse, indtjening og international ekspansion. Tak for tilliden og opbakningen i de forgangne år.

Carsten Toft Boesen, formand for FRI

BESTYRELSENS SAMMENSÆTNING EFTER GENERALFORSAMLING 2017

Formand

Carsten Toft Boesen, NIRAS A/S

1. næstformand

Ib Enevoldsen, Rambøll Danmark A/S

2. næstformand

Alex Fraenkel, MOE A/S

Søren Adamsen, COWI A/S

Lars Bentzen, NTU International A/S

Thomas Duedahl, Midtconsult P/S

(udtrådt december 2017)

Neino Holm, Added Values P/S

(udtrådt april 2017)

Jacob P. Larsen, Orbicon A/S

Lotte Stokvad, Stokvad A/S

Jørgen Thomsen, Sweco Danmark A/S

ØKONOMI OG KONJUNKTUR

NYE OMSÆTNINGSHØJDER OG EN STADIGT STIGENDE OVERSKUDSGRAD

I 2016 var overskudsgraden på 7,1 %, hvilket er en lille stigning i forhold til forrige år og det højeste niveau siden 2007. Omsætningen kan opgøres i tre dele: Det danske marked og eksport fra Danmark og udenlandske datterselskaber. På det danske marked voksede omsætningen til 13,2 mia. kr. i 2016 mod 12,7 mia. kr. året forinden. Eksportomsætningen var på 2,4 mia. kr., hvilket også var en stigning i forhold til 2015. Knap så godt gik det for de udenlandske datterselskaber, der med et fald i omsætningen på 350 mio. kr. omsatte for 11,7 mia. kr. Den samlede globale omsætning var således på 24,9 mia. kr. i 2016. Dermed udgjorde eksporten fra Danmark samt omsætningen i de udenlandske datterselskaber 56,9 % af den samlede globale omsætning. På det danske marked fordelte omsætningen sig på byggeri (39 %), infrastruktur (25 %), miljø (12 %), energi (11 %), industriel produktion og proces (4 %), management consultancy (4 %), IT (3 %) og andre opgavetyper (2 %).

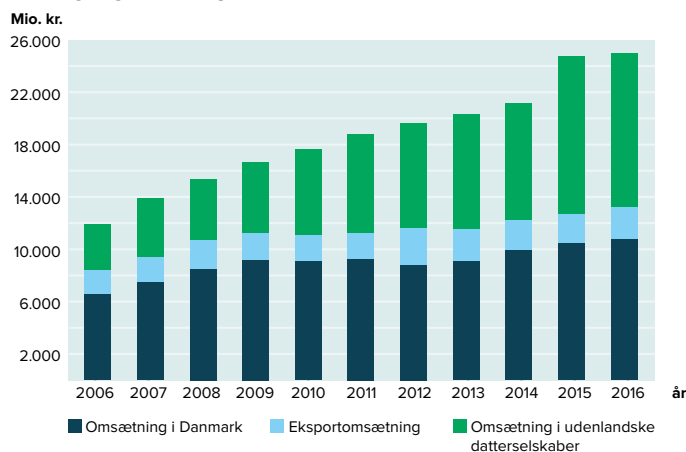
TRANSAKTIONSOMKOSTNINGER

Efter en årrække med faldende, om end stadig meget høje, transaktionsomkostninger, har branchen set en stigning i 2016. Branchens omkostninger i forbindelse med tilbudsgivning var på den kedelige side af 480 mio. kr. i 2016, hvilket er en stigning på 6,6 %. Stigningen kan skyldes den øgede adgang til udbud med forhandling. Omkostningerne per medarbejder var størst i branchens største virksomheder.

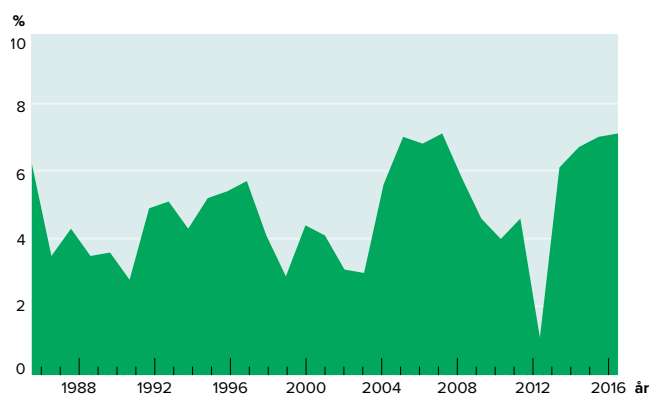
MEDARBEJDERE

Antallet af medarbejdere er vokset gennem 2017. Den foreløbige opgørelse viser, at det samlede antal medarbejdere i Danmark per 1. januar 2018 var 12.843, hvilket er en stigning på 0,2 i forhold til 2017. Antallet af medarbejdere i udenlandske datterselskaber er foreløbigt opgjort til 13.911. Det er en fremgang på 3 %. Kombinationen af opkøb og organisk vækst betyder, at antallet af medarbejdere i udenlandske datterselskaber vokser hurtigere end antallet af medarbejdere i Danmark.

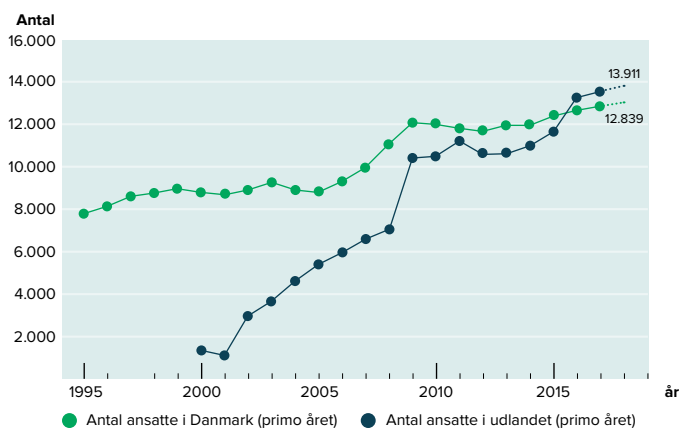
OMSÆTNING

OVERSKUDSGRAD

MEDARBEJDERE I DANMARK OG INTERNATIONALT

VIGTIGE BEGIVENHEDER FRA UDVALGENE

FRI-udvalgene beskæftiger sig med mange af de udfordringer, som FRI's medlemsvirksomheder møder i hverdagen. Her er et udpluk af de vigtigste emner fra udvalgene i 2017. Læs mere om det enkelte udvalg ved at klikke på udvalget eller læs [Rapport fra Udvalg](#) for det samlede overblik.

TVÆRGÅENDE MELLEMLERE UDVALG

National naturvidenskabsstrategi

Manglen på arbejdskraft har været et centralt punkt på FRI's dagsorden i de seneste år. Gennem det sidste 1½ år har FRI's direktør Henrik Garver været udpeget til at deltage i arbejdet med regeringens nationale naturvidenskabsstrategi. I 2017 udkom en rapport med 14 anbefalinger til strategiske initiativer, som er grundlag for et regeringsudspil i 2018. Heri ligger bl.a. en dansk teknologipagt, der skal styrke naturvidenskab og teknologisk forståelse blandt fremtidige medarbejdere og i samfundet generelt.

EFCA Conference 2017 – med rådgivere fra 25 lande

En af årets markante begivenheder var FRI's værtskab for EFCA Conference 2017. Branchens europæiske topmøde tiltrak 200 deltagere fra 25 lande med titlen: *Global challenges – sustainable solutions: The role of cities, companies and consulting engineers*. Konferencen viste ikke blot styrken af de danske rådgivende ingeniørvirksomheder; den bidrog også til at styrke vores kontakter og indflydelse i forhold til så forskellige kunder som C40, EU-Kommissionen og Københavns Kommune.

FORSK2025 – fremtidens vigtigste forskningstemaer

FRI deltog i 2017 i udarbejdelsen af FORSK2025, der er det samlede offentlige Danmarks bud på, hvilke strategiske investeringer i forskning, der skal bidrage til at løse samfundets udfordringer og skabe vækst og velstand. Med input fra alle FRI's ekspertudvalg blev resultatet klart genkendeligt med overskrifter, der svarer til FRI's udvalg, herunder energisystemet, grøn transport, fremtidens bygninger, fysisk infrastruktur, cirkulær økonomi og miljøteknologi, vandressourcer og vandteknologi samt klimaforandringer og klimatilpasning.

Digitalisering i byggeri og anlæg

Smidig digitalisering i byggeri og anlæg sker kun, når de forskellige parter leverer og modtager data, der er klar til at blive genanvendt. I anlægssektoren har FRI, sammen med Dansk Byggeri og de store kunder, i nu fire år haft et samarbejde kaldet Det Digitale Anlæg for at fremme effekten af digitale modeller. Inden for byggeri samarbejder to taskforces med at løse konkrete udfordringer ved digitalt samarbejde. Arbejdet foregår med praktikere fra FRI, arkitekter og entreprenører. Deltagerne bidrager også til arbejdet med digitalisering i den nye ydelsesbeskrivelse.

Kurser tæt på forretningen

FRI har i 2017 afholdt 16 kurser i København og Jylland med 435 deltagere fra 90 forskellige virksomheder. Underviserne har fået meget positive tilbagemeldinger. Ud over kurser i entreprise- og udbudsret, tog FRI hul på nogle af de emner, som er tæt forbundet til bygherrerens forventning om bedre budgetstyring og byggeledelse. FRI har forberedt en række kurser om de nye AB-regler, BR 18 og ydelsesbeskrivelsen, som vil blive afholdt i 2018.

AFTALEUDVALGET

Hårde ABR-forhandlinger i 2017

Der har været afholdt ca. 40 møder om den nye ABR i 2017. For FRI har det været vigtigt at fastholde pro rata-ansvaret og undtagelsen for indirekte tab samt at få en økonomisk ansvarsbegrænsning og sikre en rimelig ansvarsfordeling. Ansvar er en udfordring, da bygherrerne opfatter rådgiverne som leverandører, hvor ydelsen skal tjekkes og ansvar placeres – ikke mindst for budget- og projektmangler. Det stiller krav om aftaler med en klar definition af ydelsen. Så ABR hænger nøje sammen med ydelsesbeskrivelsen.

Ydelsesbeskrivelsen Byggeri og Landskab 2018

FRI og Danske Arkitektvirksomheder har i 2017 samarbejdet med byggeriets parter om at opdatere ydelsesbeskrivelsen for Byggeri og Planlægnings regler, bl.a. om digitalisering, leverandørprojektering og budget- og risikostyring. Rådgivernes nye rolle som leverandører skaber et behov for stor klarhed om, hvad der leveres og parternes ansvar – ikke mindst af hensyn til rådgiverne. Sideløbende vil en foreløbig udgave af Ydelsesbeskrivelsen for Bæredygtighed være færdig til afprøvning i foråret 2018.

Forsikring

I 2017 vedtog FRI at opsigte forsikringsordningen med Tryg. FRI's love kræver fortsat, at medlemmerne har en rådgiverforsikring, men medlemsvirksomhederne står frit i valget om, hvor den tegnes. Tryg overtog risikoen for afløbet på de anmeldte skader mod at overtage

præmiekontoen, og der blev forhandlet et forsikrings-tilbud for FRI-medlemmer, der giver samme fordele som før, men med større fleksibilitet. FRI er løbende i god dialog med Tryk om forsikringsmuligheder og branchens behov, fx i forbindelse med ABR. Tryk vil fortsat tilbyde orienteringsmøder om skadesager.

ENERGIUDVALGET

Forsyningsscenarier

På branchetopmødet i Aarhus lancerede FRI rapporten: *Fremtidens forsyning 2035 – fire mulige scenarier*. Målet er at styrke FRI's politiske gennemslagskraft. Rapporten og FRI's budskaber er bl.a. præsenteret for Energi-, Klima og Forsyningsministeriet og for Energistyrelsens medarbejdere på forsyningsområdet. FRI har haft – og fortsætter i 2018 – dialogen med ledende medarbejdere i styrelsen, ministeriet og politiske ordførere. FRI's dialog synliggør de rådgivende ingeniørers rolle som de foretrukne samarbejdspartnere i udviklingen af fremtidens forsyning.

Energiselskabernes energispareindsats

FRI mener, at energiselskabernes energispareordning skal gentænkes med fokus på værdien af rådgivning. Undersøgelser viser, at projekter med rådgivning oftest har størst additionalitet. FRI har udarbejdet et forslag til en ny energispareordning efter 2020, som er grundlag for FRI's politiske påvirkning. FRI's stemme i debatten har bl.a. betydet, at Energistyrelsen har inviteret FRI til at deltage i styrelsens følgegruppe til Teknisk Arbejdsgruppe, og FRI leverer også input direkte i de politiske forhandlinger.

INFRASTRUKTURUDVALGET

En langsigtet plan for Danmarks infrastruktur

Infrastrukturudvalget har arbejdet med at identificere og beskrive en række emner, som politikerne bør forholde sig til, hvis man ønsker at udarbejde en langsigtet plan for udviklingen af Danmarks infrastruktur. I Det Digitale Anlæg har et pres på de store bygherrer ført til en fælles strategi for samarbejdet, der ser frem mod 2022.

MILJØ- OG KLIMAUDVALGET

Klimatilpasning og naturgenopretning

Grønne klimatilpasningsprojekter var t.o.m. 2015 fuldt takstfinansieret af forsyningerne. FRI ønsker ordningen genindført, hvilket vi bl.a. har fremlagt i debatoplæg og på møder med beslutningstagere. FRI har ligeledes arbejdet for, at de kommunale klimatilpasningsplaner skal opgraderes. FRI har også arbejdet for at forbedre udbuds- og tildelingsbetingelser for statslige og kommunale udbud af vandløbs- og naturgenopretningsprojekter, fordi de eksisterende betingelser ikke har gjort projekter eller resultater optimale for hverken rådgivere, entreprenører eller kommune/stat. FRI har således mødtes med både MF'ere, styrelser og KL med henblik på at løse udfordringen.

INTERNATIONALT MARKEDSUDVALG

Udviklingspolitisk strategi og EU udviklingspolitik

FRI gav i 2016 input til den nye udviklingspolitiske strategi, både direkte og via DI. FRI's input om en bedre kobling mellem udviklingsbistand og eksport og øget privat involvering i indfrielse af de udviklingspolitiske mål var tydelige at læse i regeringens nye udviklingspolitiske strategi. Udvalget har sideløbende hermed arbejdet for, at en større del af udviklingsbistanden aktiveres i projektudvikling, for bedre projektgarantier fra EKF og for, at Verdensbanken understøtter business integrity gennem mere aktiv projektopfølgning.

BYGGERIUDVALGET

Nyt BR og certificeringsordning

FRI har gennem 2017 været tæt involveret i det nye BR 18 og den kommende certificeringsordning for brand og konstruktioners udformning. En lang række FRI-medlemmer har været i tæt dialog med Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen (TBST) og deltaget i møder, givet input til reglerne og vejledningernes konkrete udformning samt sikret afklaring af en række uklare og uhensigtsmæssige bestemmelser. FRI's generelle fokus er at begrænse den administrative byrde for store og små virksomheder og sikre, at de, der ikke kan (eller vil) overholde reglerne, forhindres i at skabe unfair konkurrence over for de seriøse virksomheder.

FRI YOUNG PROFESSIONALS

Større end nogensinde

FRI | YP-netværket er med over 1.100 medlemmer større end nogensinde, og i 2017 blev der afholdt tolv velbesøgte arrangementer for unge rådgivere i FRI's medlemsvirksomheder. YP-sporet på EFCA-konferencen var særligt interessant. Styregruppen har også arbejdet for at tiltrække flere unge til branchen ved at afholde inspirationsmøder på DTU Ballerup og DTU Lyngby, hvor mere end 100 studerende hørte om de spændende arbejdsmuligheder som rådgivende ingeniør.

A silhouette of a construction crane is shown against a sunset sky. The crane's arm extends from the bottom left towards the top right, curving upwards. The sky transitions from a deep orange near the horizon to a dark purple at the top. The crane's body and various mechanical parts are visible in dark silhouette.

FORENINGEN AF
RÅDGIVENDE INGENIØRER, FRI

Vesterbrogade 1E, 3. sal
1620 København V
T +45 35 25 37 37
F +45 35 25 37 38
E fri@frinet.dk
www.frinet.dk